

بیوتروریسم و راهکارهای مقابله با آن بانگاهی به موازین حقوق بین‌الملل

محمدرضا مرادی پشت دربندی

دکتری حقوق خصوصی، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

چکیده

ترور در لغت به معنای وحشت و ترس زیاد است و در اصطلاح به عملی گفته می‌شود که شخص یا اشخاصی با توسل به زور و ایجاد رعب و وحشت قصد رسیدن به اهداف خاصی را دارند. تروریسم اقسام مختلفی دارد که یکی از آن‌ها بیوتروریسم است که سابقه‌ای چند هزارساله دارد، ولی شکل نوین آن در چند دهه اخیر تبدیل به یک معضل جهانی شده است. بیوتروریسم نیز که خود اشکال متفاوتی دارد، عبارت است از انتشار عمدی عوامل بیولوژیک برای رسیدن به اهدافی از پیش تعیین شده. امروزه به دلیل ویژگی‌های خاصی که این شیوه از ترور دارد، بسیاری از تروریست‌ها برای مقابله با مخالفین و معاندین خود، این روش را به عنوان یک سلاح مخرب برمی‌گزینند. این امر امروزه نگرانی‌هایی را برای جامعه جهانی به ارمغان آورده؛ لذا جامعه جهانی تدابیر و تمهیداتی در راستای مقابله با این پدیده شوم اتخاذ گردیده که در این مقاله، ابعاد مختلف حقوقی آن مورد مذاقه قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: تروریسم، بیوتروریسم، عوامل بیولوژیک، کنوانسیون ژنو، کنوانسیون خلع سلاح میکروبی، دیوان کیفری بین‌المللی.

مقدمه

کاربرد سلاح‌های بیولوژیک به بیش از ۳۰۰ سال قبل از میلاد مسیح برمی‌گردد که رومی‌ها چاه‌های اطراف شهر را توسط لاشه‌های حیوانات مرده، آلوده کرده و سربازان دشمن از آنها نوشیده و بیمار یا تلف می‌شده‌اند. این نوع کاربردها به اشکال مختلف در دوران جنگ‌های گوناگون مرسوم بوده است، که کاربرد سلاح‌های میکروبی چه به صورت مدرن توسط کشورها و یا گروه‌های متخاصم مشاهده شده است. بیوتروریسم عبارت است از سوءاستفاده از عوامل میکروبی یا فرآورده‌های آنها یا به عبارت جامع‌تر استفاده از عوامل بیولوژیک به منظور ارباب یا هلاکت انسان‌ها و نابودی دام‌ها و یا گیاهان. هرچند افکار و بعضاً اعمال بیوتروریستی در سطح محدودی از دیرباز سابقه داشته است، ولی اخیراً در سطح وسیعی در محافل پزشکی و بهداشتی مطرح گردیده است. امروزه رویکردهای نوین بیوتروریسم در زمینه محیط زیست، بیوتروریسم در زمینه اقتصادی، بیوتروریسم در زمینه پزشکی، امنیت زنجیره‌ی غذایی و... کشورها می‌باشد.

بیوتروریسم و پتانسیل مرگ دسته‌جمعی یکی از مفاهیم جدید و مهمی است که این روزها به‌طور روزافزونی در محافل علمی مطرح می‌باشد. با توجه به خطرات بالقوه جنگ و عملیات خراب‌کارانه بیولوژیکی، برنامه‌ریزی اصولی برای مقابله با این پدیده در ابعاد شهری، محلی و کشوری بسیار واجد اهمیت می‌باشد. توسعه تروریسم به واسطه دولت‌های کمک‌کننده به این نوع فعالیت تروریستی در سالیان اخیر، بسط فراوانی پیدا کرده است. خصوصاً فعالیت کشورهای پشتیبانی‌کننده به تروریسم در تحقیقات و توسعه، در علمی همچون میکروبیولوژی، بیوتکنولوژی و شیمی باعث ایجاد انواع جدیدی از فعالیت‌های تروریستی همچون بیوتروریسم و شیموتروریسم گردیده است.

مفهوم تروریسم و تاریخچه آن

تروریسم که از ریشه لاتینی «terror» به معنای ترس و وحشت گرفته شده است، به رفتار و اعمال فرد یا گروهی اطلاق می‌شود که از راه ایجاد ترس و وحشت و به‌کار بستن زور می‌خواهد به هدف‌های سیاسی خود برسد. همچنین کارهای خشونت‌آمیز و غیرقانونی حکومت‌ها برای سرکوبی مخالفان خود و ترساندن آنان نیز در ردیف تروریسم قرار دارد که از آن به عنوان «تروریسم دولتی» یاد می‌شود، لذا نمی‌توان اهداف اقتصادی، نظامی، توسعه‌طلبانه‌ی امپریالیستی و... را برای کاربرد ترور نادیده گرفت و همچنین است مفهوم «ترور روانی» که نوعی حمله‌ی تدریجی به شخصیت و حیثیت افراد محسوب می‌گردد. البته شاید تعریفی که کمی جامع‌تر از دیگر تعاریف باشد، طبق این تعریفی که وزارت دفاع آمریکا در سال ۱۹۹۰ ارائه داد: «تروریسم عبارت است از کاربرد غیرقانونی یا تهدید به کاربرد زور یا خشونت بر ضد افراد یا اموال برای مجبور یا مرعوب ساختن حکومت‌ها یا جوامع، که اغلب به قصد دستیابی به اهداف سیاسی، مذهبی یا ایدئولوژیک» (طیب، ۱۳۸۲: ۲۰)

لنین^۱ در کتاب خود با عنوان «دولت و انقلاب» پس از بررسی راه‌های مختلف نابودی دستگاه دولت در نظام سرمایه‌داری نتیجه می‌گیرد که بهترین شیوه در هم شکستن سلطه دولت‌های سرمایه‌داری، استفاده از ابزارهای نظامی و راه‌های تروریستی می‌باشد. بدین منظور او پیشنهاد می‌کند که باید یک حزب مخفی از انقلابیون پیشرو و حرفه‌ای تشکیل یابد که هدف آن حمله نظامی به پرسنل سیاسی و دستگاه‌های دولتی باشد. در واقع لنین را می‌توان بنیانگذار تروریسم بین‌المللی جدید دانست. بعدها تحت تاثیر اندیشه‌های او، گروه‌های چریکی و شبه‌نظامی خلقی زیادی پیدا شدند که در برخی از کشورها نظیر کوبا، تحت رهبری اشخاصی چون «فیدل کاسترو»^۲ و «ارنستو چه گوارا»^۳، این گروه‌ها توانستند حکومت را ساقط کرده و خود جانشین آن شدند. از دیگر گروه‌هایی که برای رسیدن به اهداف خود، از شیوه‌های ترور و کشتار مخالفین استفاده می‌کردند، می‌توان گروه‌های آنارشیستی را نام برد. در بررسی انقلاب فرانسه، از می ۱۷۹۳ تا ژوئیه ۱۷۹۴ م را دوره «حکومت ترور» می‌خوانند؛

1- Vladimir Lenin

2- Fidel Castro

3- Ernesto Che Guevara

زیرا در این دوره، هزاران تن را با گیوتین گردن زدند. در ایران نیز به خصوص پس از انقلاب مشروطیت، چنددسته ترورگر چپ و راست پیدا شدند که ترور شخصیت‌های سیاسی را روش خود قرار دادند. (علی‌زاده، ۱۳۸۶: ۶۷)

مفهوم بیوتروریسم و تاریخچه آن

عوامل بیولوژیکی از جمله باکتری‌ها، ویروس‌ها یا سموم‌اند که ممکن است به شکل طبیعی‌شان یا به فرم دستکاری شده انسان باشند. این روش معمولاً در جنگ‌ها استفاده می‌شود که دشمنان با انتقال آن به افراد مدنظر آنها را حذف می‌کند.^۴ تروریسم بیولوژیکی به زمان رم باستان برمی‌گردد، هنگامی که سربازان مدفوع به صورت دشمنان پرتاب می‌کردند یا به آب رودخانه می‌ریختند تا دشمنان را بیمار و ناتوان سازند. با گذشت زمان، جنگ بیولوژیکی پیچیده‌تر شد و کشورها شروع به توسعه سلاح‌هایی کردند که بسیار موثرتر و هدفمندتر بودند. برای نخستین بار، یک افزایش قابل توجه در توسعه سلاح‌های بیولوژیکی، استفاده از سیاه‌زخم بود. به این دلیل این عامل به عنوان یک سلاح انتخاب شد، چون به راحتی منتقل می‌شد، میزان مرگ و میر بالایی داشت و به آسانی نیز فراهم می‌شد. همچنین یکی دیگر از فواید این سلاح، ناتوانی‌اش در انتشار در جمعیت‌های فراتر از جمعیت مورد هدف است. سیاه‌زخم نمی‌تواند از فردی به دیگری منتقل شود. (بوردن، ۲۰۰۷: ۴۵)

زمانی که جنگ جهانی اول شروع شد، تلاش برای استفاده از سیاه‌زخم در جمعیت حیوانی بود، اما این به طور کلی ثابت شد که بی‌اثر است. مدت کوتاهی بعد از آغاز جنگ جهانی اول، آلمان یک کمپین خرابکاری بیولوژیکی در ایالات متحده، روسیه، رومانی و فرانسه راه‌انداخت. در آن زمان، آنتوان دیلگر^۵ در آلمان زندگی می‌کرد اما در سال ۱۹۱۵م به ایالات متحده فرستاده شد که حامل کشت‌هایی از مسموم^۶ بود. دیلگر یک آزمایشگاه در خانه‌اش در مرلند^۷ به راه‌انداخت. او با کار روزانه در لنگرگاه‌ها در بالتیمور، اسب‌ها را در حالی که برای انتقال به انگلستان منتظر بودند، به مسموم آلوده می‌کرد. بعدها آلمان و متحدان آن، اسب‌های سواره فرانسه و بسیاری از قاطرها و اسب‌های روسیه در جبهه شرقی را آلوده کردند. این اقدامات از حرکت و فعالیت سربازان و توپخانه ممانعت کرد. (جرجی و وگ، ۱۹۹۷: ۱۲۷)

انواع بیوتروریسم

عوامل بیولوژیکی مورد استفاده در بیوتروریسم به سه دسته کلی تقسیم می‌شوند: دسته اول شامل عواملی چون: عامل آبله، سیاه‌زخم، طاعون، بوتولیسم، تولارمی، فیلوویروس‌ها، تب هموراژیک ابولا، تب هموراژیک ماربورگ، آرنا و ویروس‌ها، تب لاسا و تب هموراژیک آرژانتینی می‌شود. از جمله ویژگی‌های این حمله بیولوژیکی می‌توان به سهولت انتشار، انتقال آسان از فرد به فرد دیگر، موارد مرگ و میر زیاد و اثرات مهم بر بهداشت عمومی، ایجاد وحشت عمومی و از هم پاشیدگی جامعه اشاره کرد. جهت جبران صدمات بهداشتی و سازماندهی خطرات ناشی از این عوامل، به عملیات ویژه‌ای نیاز است.

از جمله عوامل دسته دوم نیز می‌توان به مواردی چون: کوکسیلا بورنتی (تب کیو)، عامل تب مالت، عامل ایجاد کننده مسموم، ویروس‌های آلفا، آنسفالیت ونزوئلایی، آنسفالیت آسی شرقی و غربی، کلستریدیوم پرفرنزس، آنترتوکسین B استفیلوکوک، گونه‌های سالمونلا، شیگلا دیسانتریه، پاروم اشاره کرد. ویژگی‌های این شکل از تروریسم نیز مواردی چون سهولت انتشار، انتقال از طریق آب و غذا، بیماری با شدت متوسط، بیماری با مرگ و میر پایین و نیاز به اقدامات تشخیصی خاص و نظارت بعدی می‌شود.

4- http://en.wikipedia.org/wiki/Biological_warfare.

5- Antoine Digler

۶- مسموم بیماری باکتریایی واگیردار و خطرناکی است که بیشتر در تک‌سمی‌ها مشاهده می‌گردد. این بیماری بسیار کشنده، در اسب‌ها بیشتر دیده شده و از بیماری‌های مشترک انسان و دام است.

7- Maryland.

دسته سوم نیز شامل مواردی چون: ویروس نیپا، ویروس‌های هانتا، ویروس‌های عامل تب‌های هموراژیک منتقله از طریق کنه، ویروس‌های مولد آنسفالیت منتقله از طریق کنه، ویروس عامل تب زرد است. از جمله ویژگی‌های این نوع از تروریسم بیولوژیک نیز می‌توان به مواردی چون تولید و انتشار آسان، قابلیت بالقوه ایجاد بیماری در سطح وسیع، کشندگی زیاد و اثرات مخرب بر بهداشت عمومی نام برد. (گروه خدمات بهداشتی دولت آمریکا، ۲۰۰۹: ۳۴)

رویکرد مجمع عمومی سازمان ملل متحد نسبت به بیوتروریسم

با نگاهی به میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی^۸ مصوب ۱۹۶۶م مجمع عمومی سازمان ملل متحد می‌توان به سهولت تعریف بدیهی و محرز حقوق مدنی و سیاسی را در ذهن متصور کرد. از آنجایی که همه انسان‌ها به دنبال حقوق حقه خود هستند، ضرورت رعایت مفاد اعلامی این میثاق توسط دولت‌ها و ارکان وابسته به دولت در سطح ملی و بین‌المللی را می‌توان به شکل مستقیم و غیرمستقیم مورد نظر قرار داد. حقوق ماهوی انسانی و بشری که از ماده ششم این میثاق شروع و تا ماده بیست هفتم ادامه دارد، شامل مسائلی از جمله حق بر آزادی، ممنوع بودن شکنجه و رفتارهای ظالمانه، اجرای عدالت و رعایت حقوق اقلیت‌ها از نظر مذهب، اندیشه و... است. شاید بتوان حقوق موجود در قواعد اعلامی حقوق بشری را به دودسته تقسیم کرد و آن حقوق و آزادی‌های فردی و حقوق و آزادی‌های جمعی است که این حقوق و آزادی‌ها هر یک به هم مرتبط و تأثیرگذار بر هم هستند.

در عصر کنونی، سیاسی بودن انگیزه‌های تروریستی در کنار خشونت‌بار بودن آن، مورد توجه سازمان ملل متحد قرار گرفته است. مجمع عمومی در قطعنامه شماره ۴۰/۶۱^۹ به اجماع آراء، همه اشکال تروریسم را محکوم کرده، اما در این محکومیت به حق مردم برای استقلال در همه سرزمین‌های استعماری و نیز حق آنها برای آزادی از رژیم‌های نژادپرست و سلطه‌ای خارجی اشاره نمود و تلاش نهضت‌های رهایی‌بخش را که براساس اهداف منشور ملل متحد و اعلامیه‌ی اصول حقوق بین‌الملل در خصوص روابط دوستانه و همکاری در میان ملت‌ها مبارزه می‌کنند را مشروع اعلام نموده. تفاوت و وجه افتراق میان اعمال تروریستی و مبارزات حق‌طلبانه ملت با توجه به این قطعنامه پیداست. (مسایلی، ۱۳۷۸: ۴۱)

با توجه به اهداف سازمان ملل متحد و سیری در منشور این سازمان این نتیجه حاصل می‌آید که توسعه روابط دوستانه میان افراد و ملت‌ها مبتنی بر احترام به اصول متساوی در تعیین سرنوشت ملت‌ها است. این اصل شناخته شده در اسناد بین‌المللی از دوجنبه داخلی و بین‌المللی قابل بررسی و تحلیل است. هرچند در عمل خصوصیات همه حکومت‌ها از انتخابات آزاد و اصول دموکراسی پیروی نمی‌کند، اما ناپستی قلمرو محدود و قانونی حق تعیین سرنوشت را گسترده کرد تا هر یک از گروه‌ها و دسته‌جات سیاسی تحت عنوان گروه‌های آزادی‌بخش و مبارز، دست به عملیات‌های نظامی و خشونت‌آمیز بزنند. (امین‌زاده، ۱۳۸۰: ۹۲) زیرا بسیاری از جوامع غیردموکرات یا استعماری برای تعیین سرنوشت و نوع حکومت بایستی به شکل غیردموکراتیک و یا در مواردی به اعمال خشونت‌آمیز متوسل گردند.

موضوع حائز اهمیت در این خصوص، حق تعیین سرنوشت و اقدامات خشونت‌آمیز دیگر برای تجزیه طلبی است. با توجه به بیانات و اسناد سازمان ملل متحد، تشویق این سازمان به تعیین سرنوشت با رویه آن سازمان، در مورد احترام به تمامیت سرزمینی کشور هم‌زیستی دارد. مجمع عمومی در بخش دوم اعلامیه شماره ۱۵۱۴ در سال ۱۹۶۰م خاطر نشان ساخت که هرگونه تلاش به منظور از هم‌پاشیدگی جزئی یا کلی وحدت ملی و تمامیت سرزمینی یک کشور با اهداف و اصول منشور سازمان ملل متحد ناسازگار است. (م.اسمت، ۱۳۸۸: ۳۳۶)

^۸ . International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR, 1966.

^۹ . UN Doc. A/C 6/40/Sr. 21, Para. 2,4.

رویکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد^{۱۰} نسبت به بیوتروریسم

شورای امنیت یکی از ارگان‌های سازمان ملل متحد است که وظیفه پاسداری از امنیت و صلح بین‌المللی را به‌عهده دارد. اقدامات شورای امنیت را نسبت با توجه به موضوع تحقیق و فصل هفتم منشور، می‌توان به اقدامات غیرعملی و عملی تقسیم نمود. با توجه به صلاحیت این شورا، به‌نظر می‌رسد قطعنامه‌های صادره شورای امنیت که خاصیتی اجرایی دارند و علاوه بر توصیه و نفی اعمال آسیب‌زننده به صلح، برای پیشگیری از جرایم خشونت‌آمیز بین‌المللی مخصوصاً تروریسم، به حساب می‌آیند. شورای امنیت بیش از ده‌ها قطعنامه در زمینه مبارزه با اشکال مختلف تروریسم صادر نموده است که برخی از آن‌ها عبارتند از: برخی قطعنامه‌های صادره شورای امنیت در زمینه مبارزه با تروریسم: ۱۱۸۹، ۱۳ اوت ۱۹۹۸؛ ۱۱۹۲، ۲۷ اوت ۱۹۹۸؛ ۱۲۶۹، ۱۹ اکتبر ۱۹۹۹؛ ۱۳۴۵، ۲۱ مارس ۲۰۰۱؛ ۱۳۶۸، ۱۲ سپتامبر ۲۰۰۱؛ ۱۳۷۳، ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۱؛ ۱۳۷۷، ۱۲ نوامبر ۲۰۰۱؛ ۱۴۳۸، ۱۴ اکتبر ۲۰۰۲؛ ۱۴۴۰، ۲۴ اکتبر ۲۰۰۲؛ ۱۴۵۰، ۱۳ دسامبر ۲۰۰۲؛ ۱۴۵۵، ۱۷ ژانویه ۲۰۰۳؛ ۱۴۵۶، ۲۰ ژانویه ۲۰۰۳؛ ۱۴۶۵، ۱۳ فوریه ۲۰۰۳؛ ۱۵۱۶، ۲۰ نوامبر ۲۰۰۳؛ ۱۵۲۶، ۳۰ ژانویه ۲۰۰۴ و ... .

براساس منشور سازمان ملل متحد، حیطة قدرت شورای امنیت شامل اعزام نیروهای پاسدار صلح، تصویب تحریم‌های بین‌المللی و اعطای اجازه استفاده از نیروی نظامی علیه کشورهای متخاصم است. تصمیم‌های این شورا به صورت قطعنامه‌های شورای امنیت اعلام می‌شود.

شورای امنیت، بر اساس فصل ششم^{۱۱} و فصل هفتم^{۱۲}، به اتخاذ تصمیمات خود در قالب قطعنامه می‌پردازد. موضوع تروریسم و مقابله با آن از طریق مجامع بین‌المللی، با توجه به حساسیت‌های به‌وجود آمده پس از حوادث یازدهم سپتامبر، اهمیت ویژه‌ای یافت و شورای امنیت در اواخر دهه ۱۹۸۰م اولین قطعنامه‌های خود را با موضوع مقابله با تروریسم صادر کرد. لیکن پس از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱م تعداد قطعنامه‌های این شورا گسترش چشم‌گیری داشته است که غالب بر ۳۵ قطعنامه می‌باشد. از مهم‌ترین موارد آن می‌توان به قطعنامه ۱۳۶۸ صادره در تاریخ ۱۲ سپتامبر ۲۰۰۱م در محکومیت حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر اشاره کرد که هرگونه تأمین مالی اقدامات تروریستی و حمایت از آن را محکوم نموده است. این قطعنامه همچنین با تأکید بر اهداف منشور سازمان ملل متحد و اذعان بر حق فطری افراد در دفاع از خود؛ بر ضرورت همکاری و هماهنگی میان کشورها به منظور مقابله عملی با اشکال مختلف تروریسم اهتمام ورزیده است. شورای امنیت طی این قطعنامه بر توجه به رابطه میان تروریسم بین‌المللی و جرایم سازمان‌یافته مانند تجارت مواد مخدر، پول‌شویی، تجارت اسلحه، قاچاق انسان، حمل و نقل غیرقانونی مواد هسته‌ای، شیمیایی و بیولوژیک تأکید نموده است. از دیگر قطعنامه‌های مهم، قطعنامه ۱۳۷۳ است که در تاریخ ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۱م صادر شد، و با قطعنامه ۱۳۶۸ تفاوت چندانی ندارد. این قطعنامه تنها پیوستن کشورها به توافق‌نامه بین‌المللی مبارزه با تروریسم را ضروری می‌داند و از تمامی کشورهای عضو می‌خواهد از هرگونه کمک مالی به اقدامات تروریستی جلوگیری به عمل آورند و بی‌درنگ نسبت به مسدود کردن سرمایه‌ها، دارایی‌های مالی افرادی که مرتکب اقدامات تروریستی شده یا در آن مشارکت کرده‌اند، اقدام کنند. همچنین هرگونه اقدام از پیش تعیین شده جهت تهیه و یا جمع‌آوری پول در داخل سرزمین‌هایشان و یا توسط اتباعشان که به‌منظور کمک مالی به اقدامات تروریستی انجام می‌پذیرد، غیرقانونی اعلام کنند. (رضایی، ۱۳۹۰: ۶۷)

بیوتروریسم و حقوق بشر

حقوق بشر مجموعه‌ای از ارزش‌ها، مفاهیم، اسناد حقوقی بین‌المللی و ساز و کارهایی است که در همهٔ زمان‌ها و مکان‌ها از مقام، منزلت و کرامت انسانی همهٔ افراد و یا گروه‌ها صرفاً بدلیل، اینکه انسانند در مقابل همهٔ دولت‌ها حمایت می‌کند. حقوق بشر در اصل یک منشور جهانی است که در اثر تبعات ویرانگر جنگ جهانی دوم در دهم دسامبر سال ۱۹۴۸م نوشته شد و در

¹⁰- United Nations Security Council

۱۱- حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات.

۱۲- شیوه قهری.

همان ماه در میدان معروف تروکادروی پاریس به تصویب رسید. این اعلامیه طبعاً برای همه آحاد بشر در هر زمان و مکان نوشته شده است. اما گاه حقوق بشر در ارتباط با حکومت‌ها به شکل سیاسی و پرنرنگ‌تر و در ارتباط با غیرحکومتیان، کم‌رنگ‌تر در عرصه جهانی و توسط سازمان‌های بین‌المللی دیده می‌شود. (ضیایی بیگدلی، ۱۳۸۲: ۸۱)

باتوجه به خشونت‌های نظامی و همچنین جنگ‌های چریکی در سطح بین‌المللی، موضوع این قبیل اعمال در دستور کار سازمان‌های بین‌المللی قرار گرفت و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ با هدف روزآمد کردن حقوق بشردوستانه، کنفرانس دیپلماتیکی را از سال ۱۹۷۴م تا ۱۹۷۷م برگزار نمود که تهیه و تنظیم دو پروتکل الحاقی به کنوانسیون‌های ژنو از دستاوردهای آن به‌شما می‌آید. کشورها نیز معمولاً در محدوده مرزهای ملی خود با توسل به زور گروه‌های تروریستی را سرکوب و مطابق با حقوق کیفری ملی خود با عاملان تروریسم برخورد می‌کردند. هرگز دولت‌ها به‌منظور مبارزه با تروریسم در کشورهای دیگر مداخله نظامی نمی‌کردند حتی اگر تروریسم از قلمرو آن کشورها ریشه می‌گرفت. یونسکو نیز تلاش وافری را مبذول داشته است تا حقوق بشر اشاعه و گسترش یابد، اولین کنگره بین‌المللی آموزش حقوق بشر در سال ۱۹۷۸م توسط یونسکو در وین برگزار گردید تا مفاهیم حقوق بشر به واقعیت‌های اجتماعی تبدیل گردند و در همین جهت دومین کنگره در سال ۱۹۸۷م و همچنین در مارس ۱۹۹۳م سومین کنگره آموزش حقوق بشر در مونترال کانادا برگزار شد و در همین کنفرانس بود که ضرورت آموزش حقوق بشر به تصویب نمایندگان ۱۷۱ کشور جهان رسید.

رمز موفقیت تلاش‌های بین‌المللی بشردوستانه در مقابله با بیوتروریسم که اساساً یک پدیده کیفری محسوب می‌گردد، همکاری مؤثر دولت‌ها در مقابله با شبکه‌های فراملی تروریستی است. اما طراحان و طرفداران نظریه جنگ علیه تروریسم معتقدند که گستره و شدت حملات تروریستی، اتخاذ اقدامات نظامی علیه گروه‌های تروریستی را ایجاب می‌کند. اما در هرگونه مخاصمه مسلحانه، حتی در مبارزه نظامی با گروه‌های تروریستی، الزامات ناشی از حقوق بشردوستانه باید مورد توجه جدی باشد. تروریسم به‌طور مسلم باعث سلب حق زندگی، آزادی و امنیت شخصی افراد است و به همین دلیل می‌توان بر این باور بود که تروریسم ناقض حقوق بشر است.^{۱۳}

باتوجه به مفاد ماده ۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر که بیان می‌دارد: «هیچ‌کس را نمی‌توان شکنجه کرد یا مورد عقوبت با روش وحشیانه و غیرانسانی یا اهانت‌آمیز قرار داد». این ماده نیز اساساً با مبنای تروریسم که ایجاد رعب و ترس و توسل به شیوه‌های وحشیانه برای آسیب رساندن به دیگران است، مخالفت دارد و آن را تقبیح می‌کند. همچنین ماده ۳۰ این اعلامیه تأکید شده است: «هیچ‌یک از مقررات اعلامیه حاضر را نمی‌توان به‌نحوی تفسیر کرد که برای دولتی یا گروهی یا فردی متضمن حقی شود که بنابر آن، بتواند به‌فعالیتی دست‌زند یا کاری انجام دهد که هدف آن از بین بردن حقی از حقوق و آزادی‌های مذکور در این اعلامیه باشد». این ماده ضمن آنکه به امری بودن این قانون اشاره می‌کند، به‌گونه‌ای که به هیچ‌روی نمی‌توان بر خلاف آن توافق کرد، از افراد، گروه‌ها و دولت‌ها حق نادیده گرفتن حقوق اعطایی در این اعلامیه را سلب می‌کند.

پروتکل ژنو و کنوانسیون خلع سلاح میکروبی

اولین بار این پروتکل که در ۱۷ ژوئن ۱۹۲۱م توسط کشورهای عضو سازمان ملل متحد به تصویب رسید، صراحتاً استفاده از گازهای خفه‌کننده و سمی و همچنین روش‌های باکتریولوژیک جنگی یا سلاح‌های میکروبی را در جنگ‌ها و درگیری‌های بین کشورها ممنوع اعلام داشت و این امر درست بعد از جنگ جهانی اول بود که سلاح‌های بیولوژیک به‌شکل وسیع توسط طرفین متخاصم به‌کار گرفته شده بود. مشکل عمده در ارتباط با ممنوعیت ذکر شده در پروتکل ژنو این بود که هیچ اشاره‌ای به ممنوعیت ساخت، تولید، ذخیره‌سازی، آزمایش، نقل و انتقال و خرید و فروش این‌گونه سلاح‌ها نشده بود. از این جهت بود که

¹³ - Human Rights Watch.(2003) In the Name of Counter-Terrorism:Human Rights Abuses Worldwide.A Human Rights Watch Briefing paper for the 59th Session of the United Nations Commission on Human Rights pp. 10-11. available at: www.hrw.org/un/chr59/counter-terrorism-bck.pdf

در کمتر از دو دهه بعد از تصویب این قانون، جهان شاهد کاربرد وسیع‌تر این‌گونه سلاح‌ها در جنگ جهانی دوم بود. همچنین قبل از آن بعضی کشورها مانند آمریکا، انگلیس و ژاپن اقدام به تأسیس مراکزی جهت تشخیص، تولید و آزمایش سلاح‌های میکروبی نمودند و این امر باعث شد که کشورهای دیگر نیز جهت ایجاد توازن قوا و مقابله با این امر دست به اقدامات مشابهی بزنند. همین امر موجب شد کنوانسیون تحت عنوان کنوانسیون منع توسعه تولید، ذخیره‌سازی سلاح‌های بیولوژیک و سموم میکروبی در تاریخ ۱۰ آوریل ۱۹۷۲م تدوین و جهت امضاء و تصویب به کشورهای عضو، ارائه شد و نهایتاً در ۲۶ مارس ۱۹۷۵م با امضاء ۴۸ کشور به مرحله اجرا گذاشته شد. در مقدمه این کنوانسیون عمدتاً تأکید بر اجرای پروتکل ژنو و منشور ملل متحد و همچنین تأکید بر پایبندی و تعهد کلیه کشورهای عضو بر اجرای روش‌های مؤثر و پایا در جلوگیری از تولید و توسعه سلاح‌های بیولوژیک و همچنین معدوم‌کردن سلاح‌های موجود در قلمرو آنها که قبل از اجرایی شدن این کنوانسیون تولید شده‌اند گردیده است.

ماده یک که مهمترین ماده کنوانسیون و در حقیقت محور و کانون اصلی اهداف آن است این‌گونه بیان می‌دارد که: «کشورهای عضو این کنوانسیون متعهد می‌گردند که هرگز و تحت هیچ شرایطی اقدام به توسعه، تولید، ذخیره‌سازی و یا کسب از هر روش دیگر عوامل میکروبی و یا سموم آنها با هر منشأ و روش تولید و هر نوع و مقداری که توجیهی برای پیشگیری، حفاظت و یا سایر اهداف صلح‌طلبانه نداشته باشد در جنگ‌ها و یا مقاصد خصمانه نمایند و همچنین سلاح‌ها، تجهیزات و سایر وسایل پرتابه که برای کاربرد چنین عواملی طراحی شده باشند بکار نبرند». این ماده کنوانسیون خود به‌تنهایی عامل مهم بازدارنده و تعهدآوری برای کشورهای عضو در جهت کنترل و مقابله با بیوتروریسم می‌باشد، چه این کشورها با تصویب عضویت در کنوانسیون توسط مجالس قانونگذاری، تعهد تضمین مناسب مبنی بر تدوین قوانین و مقرراتی جهت مبارزه با این امر را به‌عهده می‌گیرند. براساس کنوانسیون فوق‌الذکر، کشورهای عضو، متعهد می‌شوند که سلاح‌های بیولوژیک خود را در صورت موجود بودن، حداکثر ۹ ماه پس از اجرایی شدن کنوانسیون کاملاً معدوم نموده و یا آنها را تبدیل به محصولات که برای مقاصد صلح‌جویانه به‌کار می‌روند بنمایند.

ماده سوم این کنوانسیون شامل تعهد و پایبندی کشورهای عضو، مبنی بر خودداری از انتقال مستقیم یا غیرمستقیم مواد و تجهیزات به هیچ کشور و یا سازمان بین‌المللی و یا همکاری و تشویق این کشورها و سازمان‌ها جهت ساخت و یا کسب عوامل میکروبی و توکسین‌ها به سلاح‌های بیولوژیک و وسایل و لوازم پرتابه که در ماده ۱ کنوانسیون ذکر شده است می‌باشد. در حقیقت هدف اصلی کنوانسیون در این ماده، جلوگیری از انتقال مواد، تجهیزات و دانش فنی به‌منظور توسعه و تولید سلاح‌های میکروبی چه مستقیم و چه در پوشش اهداف صلح‌طلبانه می‌باشد و در پروتکل الحاقی، روش‌های اجرایی مناسب به‌منظور اجرای این ماده پیش‌بینی شده است.

از دیگر سو کشورهای عضو می‌بایست در مسیر سیستم قانونگذاری خود تلاش نمایند که کلیه اقدامات لازم را جهت جلوگیری و ممنوعیت از توسعه، تولید، ذخیره‌سازی و یا تأمین عوامل و سموم میکروبی، تجهیزات و لوازم پرتابه که در ماده ۱ کنوانسیون ذکر شده است در قلمرو خود و یا مناطق تحت کنترل آن کشور بعمل آورند. منظور این ماده تدوین و اعمال قوانین و مقررات در سطح ملی و داخلی است تا بتوان نظارت بر فعالیت‌های مراکز تحقیقاتی و تولیدی که به هر صورت با عوامل میکروبی در قالب اهداف صلح‌طلبانه مانند ساخت واکسن و صنایع دارویی نظارت نمود و همچنین با مراکز و گروه‌های تروریستی که بصورت غیرقانونی دست به اقدامات ایذائی با استفاده از عوامل و تجهیزات بیولوژیک می‌نمایند برخورد قانونی نمایند.

کشورهای عضو می‌بایست به‌منظور اجراسازی هرچه بهتر اهداف کنوانسیون، همکاری و مشورت داشته باشند و این همکاری و مشورت می‌تواند در سطح بین‌المللی و در چهارچوب منشور ملل متحد صورت پذیرد. از دیگر سو، هر کشور عضو تعهد می‌نماید که نهایت همکاری در مورد هرگونه بازرسی و کنترل که ممکن است توسط شورای امنیت در چهارچوب منشور ملل متحد براساس شکایت دریافتی انجام دهد بنماید. در اجرای این ماده گاهی ممکن است کشورهایی که روابط خصمانه‌ای با یکدیگر دارند از این ماده به‌عنوان یک سلاح جهت متهم‌کردن یکدیگر و تخریب شهرت و روابط طرف مقابل با دیگر کشورها بنمایند.

شاید بتوان گفت ماده ۱۰ این کنوانسیون بعد از ماده ۱ از مهمترین مواد این کنوانسیون مخصوصاً برای کشورهای در حال توسعه که قصد توسعه علمی و تکنولوژیک جهت مقاصد صلح طلبانه دارند می‌باشد. براساس مفاد ماده فوق، کشورهای عضو تعهد می‌نمایند که نهایت امکان تبادل دستگاه‌ها، مواد و اطلاعات علمی و فنی را جهت استفاده از عوامل باکتریولوژیک و توکسین‌های میکروبی به منظور مقاصد صلح طلبانه فراهم نموده و در این رابطه حق مشارکت دارند. اعضای این کنوانسیون بایستی در این راستا همچنین پیشگیری از بیماری‌ها و یا سایر اهداف صلح‌آمیز به‌تنهایی و یا همراه سایر دول و یا سازمان‌های بین‌المللی مشارکت و همکاری نمایند. از دیگر سو این کنوانسیون بایستی به‌نحوی اجرا شود که در مسیر توسعه اقتصادی یا فنی دول عضو کنوانسیون و یا برای همکاری بین‌المللی در زمینه فعالیت‌های صلح طلبانه بیولوژیک از جمله تبادل بین‌المللی عوامل باکتریولوژیک، توکسین‌های میکروبی و تجهیزات برای فناوری، کاربرد و یا تولید عوامل بیولوژیک و توکسین‌ها برای اهداف صلح‌آمیز طبق مقررات این کنوانسیون مانعی ایجاد ننماید.

می‌توان گفت این کنوانسیون در اصل دو هدف را دنبال می‌کند؛ اول جلوگیری و ممانعت از استفاده از عوامل میکروبی و توکسین‌های آن‌ها به منظور مقاصد غیرانسانی و جنگ طلبانه و به‌طور کلی بیوتروریسم. دوم تسهیل و تقویت کاربرد این‌گونه عوامل و دانش فنی و تکنولوژیک مربوطه در راستای خدمت به جامعه انسانی و اهداف صلح طلبانه که هدف اول در اجرای ماده ۱ و بعضی مواد دیگر که به تبع آن آمده‌اند متجلی شده و هدف دوم که در برگیرنده بیشترین استفاده از عوامل بیولوژیک می‌باشد در اجرای ماده ۱۰ تأمین شده است.

صلاحیت دیوان کیفری بین‌المللی^{۱۴} در رسیدگی به جرم بیوتروریسم

این دیوان به‌عنوان اولین دادگاه دائمی بین‌المللی در سال ۱۹۹۸م به‌منظور رسیدگی به جنایات بین‌المللی ارتكابی تشکیل شد. در سال ۱۹۹۶م کمیسیون حقوق بین‌الملل طرح تاسیس دیوان بین‌المللی کیفری را تکمیل و به مجمع عمومی ارسال داشت. مجمع نیز مبادرت به تاسیس دو کمیته‌ای جهت بررسی موضوع کرد که در سال‌های ۱۹۹۵م تا ۱۹۹۸م به فعالیت پرداختند. سرانجام اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری در ۱۵ ژوئن ۱۹۹۸م در کنفرانس رم به تأیید نمایندگان ۱۲۰ دولت رسید و از اول ژوئیه ۲۰۰۲م لازم الاجرا گردیده است. صلاحیت رسیدگی دیوان شامل چهار جرم: نسل‌کشی، جنایات جنگی، جنایات علیه بشریت و تجاوز است. (جوآنمرد، ۱۳۸۲: ۵۶)

این نتیجه‌گیری که تروریسم می‌تواند جرم ضدبشری باشد، بحث و مناظره در مورد نبود تعریف حقوقی از تروریسم به‌عنوان جرمی ذاتاً مستقل را تضعیف نمی‌کند، بلکه تنها این نتیجه حاصل می‌گردد که مظاهر خاص تروریسم می‌توانند به‌طور بالقوه، جرایم ضدبشری قلمداد شوند. بر همین اساس، به‌موجب حقوق بین‌الملل، نمی‌توان آن‌را به‌عنوان جرمی ذاتاً مستقل در طبقه جنایات ضدبشری قرار داد. وجود انواع گوناگون اقدامات تروریستی که جامعه بین‌المللی در سال‌های اخیر شاهد آن بوده، از جمله بیوتروریسم حتی در اواخر این دهه، غیرقابل تصور بوده است. جهان در حال تغییر و تحول است و از این‌رو، می‌توان تعداد روزافزونی از جرایم را شناسایی کرد که به‌عنوان جرایم خطیر موجب نگرانی جامعه بین‌المللی می‌شوند و صلح و امنیت را تهدید می‌کنند که در زمره آنها، نوع جدید تروریسم قرار دارد. مادامی که مظاهر تروریسم مورد بحث، شرایط وجود جرم خاص که جرم ضدبشری تلقی می‌شود و عناصر جرایم جنگی، جرایم ضدبشری را افاده کنند، طبقه‌بندی این مظاهر به‌عنوان جرم ضدبشری بلامانع است. لذا، جرم یا قانون جدید ایجاد نمی‌شود، بلکه طبقه‌بندی مظاهر خاص تروریسم به‌عنوان جرایم ضد بشری، نوعی سازگاری گسترده از برخی اجزای حقوقی احکام کیفری با شرایط اجتماعی جدید است. (فخر، ۱۳۸۷: ۳۴۱)

طبق اوصاف اشاره شده، به‌نظر می‌رسد سازگاری گسترده موضوعات مورد بحث جرایم بین‌المللی مورد اهتمام برای پوشش اشکال و مظاهر خاص تروریسم به‌عنوان جرایم ضدبشری که می‌توان واکنش کیفری را بر آنها تحمیل کرد، واکنش مناسب و بر حق به چالش‌هایی است که تروریسم معاصر از جمله بیوتروریسم ایجاد می‌کند. به‌علاوه، لازم به ذکر است مسیر پیگیری

¹⁴ - International Criminal Court

ایجاد شده به وسیله طبقه بندی بالقوه مظاهر خاص تروریسم، به عنوان جرایم ضد بشری، در حقوق بین الملل می تواند به ندرت استفاده شود. این امر می تواند ناشی از وجود کنوانسیون های ضد تروریسم برای محاکمه مرتکبان اقدامات بیوتروریستی تحت قانون گذاری داخلی باشد. از این رو، به نظر می رسد جرم انگاری تروریسم از طریق درج در اساسنامه دیوان کیفری بین المللی، می تواند تا حدودی از گسترش تروریسم، همچنین بیوتروریسم ممانعت به عمل آورد.

نتیجه گیری

از پدیده بیوتروریسم تعاریف مختلفی شده است. بیوتروریسم همان شامل انتشار عمدی عوامل بیولوژیک به شکل طبیعی شان یا به فرم دستکاری شده توسط انسان می باشد. ولی طبق یک تعریف جامع و مانع می توان اذعان داشت بیوتروریسم سوء استفاده از عوامل میکروبی یا فرآورده های و عوامل بیولوژیک منتشر کردن عوامل بیولوژیکی یا سمی با هدف کشتن یا آسیب رساندن به انسان ها، حیوانات و گیاهان با قصد و نیت قبلی به منظور وحشت آفرینی، تهدید و وادار ساختن یک دولت یا گروهی از مردم به انجام عملی یا برآورده کردن خواسته های سیاسی یا اجتماعی است که می تواند از جمله عوامی چون عامل آبله، سیاه زخم، طاعون، بوتولیسم، تولارمی، فیلوویروس ها، تب هموراژیک ابولا، تب هموراژیک ماربورگ، آرنا ویروس ها، تب لاسا و تب هموراژیک آرژانتینی و... صورت پذیرد. مواد بیولوژیکی خطرناک عوامل آب، هوا، غذا، خاک، انسان و حیوان را مورد هدف قرار می دهند. همچنین بیوتروریسم که امروزه به عنوان یکی از جنگ افزارهای بسیار قوی در سطح جهان مطرح می باشد ویژگی های مهمی دارد؛ از جمله اینکه عامل بیوتروریسم، زنده و در نتیجه پویا است و به این جهت انتشار آن به سرعت انجام می شود و گاهی تشخیص تهاجم امری است بسیار دشوار و ابزار استفاده از بیوتروریسم نیز مبهم می باشد. از دیگر سو، تولید و انتشار این عوامل بسیار آسان و سریع و در عین حال کم هزینه است ولی نتایج سوء آن، ممکن است مدت ها باقی بماند، لذا خسارات وارده بسیار سنگین و گاهی غیر قابل جبران می باشد که همین عوامل در دهه های اخیر گرایش تروریسم ها را به استفاده از عوامل بیولوژیک سوق داده است.

بیوتروریسم تنها کشتن فرد و افراد توسط سم های مختلف و عوامل بیماری زا نیست، بلکه این تنها بخشی از بیوتروریسم است که توسط تروریست ها پر رنگ شده است اما اقدامات دیگری در این بخش وجود دارد که کمتر به آن توجه شده و حوزه های اصلی تهدید به شمار رفته و حتی دولت ها در برخی موارد در حال ضربه خوردن از حمله های آن ها هستند. به دلیل سطح بین المللی بیوتروریسم، سازمان ملل متحد و شورای امنیت در راستای مقابله با این پدیده شوم و حمایت و حفاظت از اصول حقوق بشر، مصوبات و کنوانسیون هایی را تدوین کرده اند تا قدمی در راستای مقابله با آن باشد که پروتکل ژنو و کنوانسیون خلع سلاح میکروبی از آن جمله اند. همچنین این احتمال وجود دارد که با جمیع شرایط، دیوان کیفری بین المللی نیز صالح به رسیدگی به جرم تروریست هایی باشد که از عوامل بیولوژیکی در راستای رسیدن به اهداف خود استفاده می کنند. که توجیه اصلی آن به دلیل دکترین جرایم علیه بشریت بودن اقدامات بیوتروریستی است.

شناسایی و کسب اطلاعات امنیتی و سری کشورهای متخاصم و به روز رسانی انواع شیوه ها و تدابیر اتخاذ شده در بیوتروریسم امری است لازم در جهت مقابله با آن. کمک های مردمی و نهادها و سازمان های مسئول نیز با پیش بینی سیاست های مناسب و همکاری های تعامل آمیز و ارائه راهبردها و راهکارهای مناسب و استفاده از تجارب دیگر کشورها می تواند امری ضروری در شناخت و مقابله بیش از پیش با این پدیده را داشته باشد. زیرا زمانی که مکانیزم های پیشگیرانه به میزانی از کارآمدی برسد، این قابلیت را دارد که کشورهای متخاصم را در حمله بیولوژیک ناکارآمد کند. پرداختن به تدابیر مقابله با بیوتروریسم نوین نه تنها اتلاف وقت نبوده بلکه به طور جدی می تواند به حوزه های اقتصاد، سیاست، صنعت، بهداشت و فرهنگ کشور کمک نماید و توانمندی کشور را در این حوزه ها چند برابر و آسیب ها را خنثی نماید.

منابع:

۱. امین‌زاده، الهام؛ تفاوت تروریسم و تلاش برای دستیابی به حق تعیین سرنوشت، مجله راهبرد، شماره ۲۱، پاییز ۱۳۸۰.
۲. جوانمرد، مجید، نیکنفس، مهدی و گماری، مسعود، آشنایی با دیوان بین‌المللی کیفری، گزارش دفتر بررسی‌های حقوقی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲.
۳. رضایی، فاطمه، تروریسم و قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل، سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۰.
۴. ضیایی بیگدلی، محمدرضا، حقوق بشر دوستانه و حقوق بین‌الملل بشر، بررسی تحولات امیر حقوق بشر دوستانه بین‌المللی، دبیرخانه کمیته ملی حقوق بشر دوستانه، نشر نسیم، ۱۳۸۲.
۵. طیب، علیرضا، تروریسم، تهران، نشر نی، ۱۳۸۲.
۶. علی‌زاده، حسن؛ فرهنگ خاص علوم سیاسی، نشر روزنه، ۱۳۸۶.
۷. فخر، حسین، مفهوم نسل‌کشی در پرتو رأی دیوان بین‌المللی کیفری رواندا، مجموعه مقالات همایش جهانی شدن حقوق و چالش‌های آن، گردآوری و تهیه و تنظیم: غلامرضا خواجی، دانشکده علوم اداری و اقتصاد دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۸۷.
۸. م.اسمت، روناک؛ قواعد حقوق بین‌المللی بشر؛ ترجمه: کیهانلو، فاطمه، تهران؛ انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران؛ چاپ اول، ۱۳۸۸.
۹. مسایلی، محمود؛ تحلیل‌ها و گزارش‌ها: نگاهی اجمالی به ابعاد حقوقی- سیاسی تروریسم بین‌الملل و نهضت‌های رهایی بخش؛ فصلنامه سیاست خارجی (نشریه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و حقوقی)؛ تهران؛ مرکز چاپ وزارت امور خارجه؛ سال سیزدهم؛ زمستان ۱۳۷۸.
۱۰. منشور سازمان ملل متحد.
11. Human Rights Watch. (2003) In the Name of Counter-Terrorism: Human Rights Abuses Worldwide. A Human Rights Watch Briefing paper for the 59th Session of the United Nations Commission on Human Rights.
12. International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR, 1966.
13. UN Doc. A/C 6/40/ Sr. 21, Para. 2,4.
14. Viral Hemorrhagic Fevers and Bioterrorism, Department of State Health Services, Austin, Texas, 2009.
15. www.hrw.org/un/chr59/counter-terrorism-bck.pdf
16. http://en.wikipedia.org/wiki/Biological_warfare.
17. <http://www.un.org/en/terrorism/sc-res.shtml>

Bioterrorism and Strategies to Deal with It with A View to International Standards

M. R. Moradi Posht Darbandi

Ph. D. of Private Law, Islamic Azad University, North Tehran Branch

---

Abstract

Terror literally is means fear and horror or very frightening and in practice, the term is said that a person or persons by force and intimidation are intended to achieve specific goals.

Terrorism takes many kinds, one of them, is bioterrorism. Bioterrorism have a history of several thousand years, but its modern form, has become a global problem.

Bioterrorism have many kinds that it involves the deliberate release of biological agents to achieve predetermined objectives. In the world many terrorist, choice this kind of terror for faced with opposition and confronting. This problem has grave concerns for the international community. Therefore, the international community themselves strategies to deal with this problem is new that in the present study has been discussed in legal terms.

Keywords: Terrorism, Bioterrorism, The Geneva Conventions, The Convention on biological disarmament, International Criminal Court.
